

Світлана Ославська

СЄВЕРОДОНЕЦЬК

репортажі з минулого

ЛЬВІВ 2022

УДК 821.161.2'06-94
О-74

Світлана Ославська. «Сєверодонецьк. Репортажі з минулого.» — Львів : Човен, 2022. — 180 с.

ISBN 978-617-95188-6-7

Ці репортажі, за одним винятком, написані у 2020–2021 роках. Вони розповідають про Сєверодонецьк до повномасштабного вторгнення Росії. Читач дізнається про те, яким було і чим жило до 2022 року це місто Луганщини, місто на межі Донбасу і Слобожанщини; як воно переходило від ідентичності радянського промислового міста до усвідомлення себе містом у незалежній Україні. Одні репортажі розповідають про людей цього міста, інші – про локації, треті – про важливі для Сєверодонецька події, зокрема 2004 і 2014 років. Авторка народилася і виросла в Сєверодонецьку, тому в цій книжці балансує між репортажним письмом і суб'єктивним, часом іронічним, поглядом на місто.

Фото на обкладинці та на сторінках 168–169: *Мозаїки на фасаді Льодового палацу в Сєверодонецьку, нині зруйнованого.*

© Світлана Ославська, текст, 2022

© Анна Ільченко, фото, 2021

© Оксана Васьків, дизайн обкладинки, 2022

© Видавництво «Човен», 2022

ЗМІСТ

Передмова 2022 року	5
Передмова 2021 року	9
Експедиція	15
#severstories: Проблеми «є»	24
Наша Фукусіма	27
У заводському музеї	27
З міського форуму	34
З розмов із робітниками заводу	36
#severstories: Спостерігаючи літо	49
Травма 2004	52
#severstories: Обмін валют	79
Сєверодонецький книгар	80
#severstories: Печінка минтая	84
«Бендерочка»	86
#severstories: Мономісто	97
Оаза	100
#severstories: Карантинний периметр	111
Лід, смальта і шість «москвичів»	113
#severstories: Суть конфлікту	129
Злам 2014	131
Літопис Джурабая	131
Битва з менталітетом	139
Їхня К2	155
#severstories: Місто в соцмережах	158
Приміський тревелог на згарищах	159
Лист зі Шпремберга (замість післямови)	171

Передмова 2022 року

Щоб читати цю книжку, доведеться озиратися з теперішнього в минуле й назад. Ці репортажі, окрім одного, я написала до 24 лютого 2022 року. А отже, вони про місто, яке існує, — тоді, на час написання історій. Воно живе, змінюється, має минуле, а також — і це головне — має майбутнє. Однак цю передмову пишу влітку 2022-го. Триває шостий місяць повномасштабної війни Росії проти України, вже другий місяць Сєверодонецьк окупований. Російська армія зруйнувала, а відтак захопила й окупувала місто — і це та межа, після якої Сєверодонецьк уже не буде таким, як у цих репортажах. А отже, вони — не про місто, *яке є*, а про місто, *яке було*.

Коли у травні росіяни взяли під контроль частину Сєверодонецька, у мережі з'явилося відео, де нібито місцеві жителі з випивкою і під гітару розказують, як з нетерпінням чекали на *освободителів*. Це відео й інші подібні викликали хвилю дописів-спростувань у соцмережах. Різні сєверодонеччани пояснювали, що саме вони є справжніми людьми цього міста, а не ті персонажі у відео. Автори цих дописів хотіли повернути собі право говорити про своє місто — заявити, що саме вони мають це право.

Ця книжка — також втілення мого права говорити й бажання поговорити про Сєверодонецьк. Розказати про нього по-різному: десь ностальгувати, не робити йому компліментів, вдивлятися в його людей, спостерігати за міськими дивацтвами й нотувати ці спостереження.

До 24 лютого 2022 року ці історії я могла називати особистим і абсолютно суб'єктивним процесом усвідомлення міста, у якому народилася і виросла (саме це я роблю у Передмові 2021 року). Чим є ця книжка після 24 лютого, після зруйнування і тепер окупації Сєверодонецька? Видавець

підказує: вона — документ світу, якого більше немає. Що ж, має рацію.

Я ніколи не прагнула виправдати Сєверодонецька та його жителів, усправедливити їх перед українським суспільством чи довести, що люди там інакші (кращі), ніж деінде (ніж уявляють). І ця книжка такої мети теж не має. Я вірю в просту істину, що в кожному місті завжди вистачає різних людей, із різними поглядами та планами на життя. Люмпенів, активістів, інтелектуалів, пенсіонерів, дітей, дорослих, освічених, приїжджих, проросійських, проукраїнських, велосипедистів, власників коргі й тих, які носять фетрові капелюхи, — і всі вони потрібні. Тому ця книжка не доводитиме вам, що люди в Сєверодонецьку *якісь*. Що люди з Сєверодонецька *були якісь*. Бо вони — різні. У червні військова адміністрація повідомляла, що із приблизно сотні тисяч осіб у місті залишилося, може, десять тисяч. Тож єдине, що ми знаємо про жителів Сєверодонецька напевне, — це те, що тепер їх менше.

Життя героїв цих репортажів склалося по-різному. Дописуючи останній текст, на шостий місяць повномасштабної війни, я зателефонувала деяким із них — тим, чий контакт мала. Чи всі живі? Нормальне і взагалі головне питання, не формальне, а фактичне. Якщо так, отже, можна далі про щось говорити. Живі: Шотландія, Німеччина, Київ... І неживі: у липні загинув Сергій Каленюк, людина, про яку я написала перший репортаж. До когось я не змогла додзвонитись.

Отже, деяких людей більше немає. Зникли місця і цілі ландшафти. Зникли стіни, люди й те, що виникало між ними. Але в текстах вони — живі, такими й залишаться. Може статися, що читач у процесі читання забуде, що це документ міста-привида, а читатиме ці репортажі так, наче в них ідеться про місто, яке досі є. Можна читати книжку й інакше — як репортаж про далеку країну, до якої не плануєте їхати. Зрештою, я не хочу прощатися із Сєверодоне-

цьком. Як сказав один із героїв книжки, можливо, Сєверо-донецьк вийде з цієї війни оновленим.

Ці репортажі зафіксували стан міста напередодні руйнування. І хоч багато з описаного вже не існує, я навмисне не змінюю нічого в текстах, які, написані про теперішнє, стали текстами про колишнє. Бо неможливо кожне слово переписати в минулому часі.